

Asia: VN/33943/2025

Hallituksen esityksen luonnos laeiksi yliopistolain, ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena)

Lausunnonantajan lausunto

Yleinen näkemyksenne esityksestä sekä tiivistelmä lausuntonne pääkohdista

Esitetty maksullinen tutkintokoulutus tarjoaa uuden vaihtoehdon erityisesti työssäkäyville ja korkeakoulututkinnon jo suorittaneille. Suomen Kesäyliopistot ry pitää tärkeänä, että maksullinen tutkintokoulutus säilyy korkeakoulujärjestelmässä täydentävänä mahdollisuutena eikä muutu järjestelmää ohjaavaksi rakenteeksi. On välttämätöntä varmistaa, että maksullisen koulutuksen käyttöönotto ei heikennä maksuttoman koulutuksen peruseriaa eikä kavenna nykyisiä mahdollisuuksia suorittaa tutkintoja maksutta.

Maksullisen koulutuksen laajentaminen ei saisi johtaa tilanteisiin, joissa opiskelijat ohjautuvat maksullisiin opintoihin esimerkiksi tarjonnan, resurssien tai valintaperusteiden kautta. Tällöin koulutusvalinnat voivat perustua epätarkoituksenmukaisiin lähtökohtiin, mikä ei tue kestävien opinto- ja urapolkujen muodostumista. On tärkeää, että koulutuksen saavutettavuus säilyy yhdenvertaisena kaikille.

Esityksessä olisi perusteltua tarkentaa maksujen määräytymisperusteita. Nykyinen muotoilu, jonka mukaan tutkintoa suorittavilta opiskelijoilta on perittävä vähintään koulutuksen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset kattava maksu, jättää maksujen enimmäistason avoimeksi. Maksujen tulisi olla selkeät, kohtuulliset ja ennakoitavat sekä tukea koulutuksen yhdenvertaista saavutettavuutta, jotta ne eivät muodostu osallistumisen esteeksi.

On myös tärkeää varmistaa, että maksullisen tutkintokoulutuksen laajentaminen ei johda avoimen korkeakouluopetuksen maksujen nousuun tai tarjonnan kapenemiseen. Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, ettei koulutusjärjestelmä kehity suuntaan, jossa kohtuuhintaisesta ja matalan kynnyksen koulutuksesta siirrytään laajasti maksullisiin kokonaisuuksiin.

Lakiesitys tunnistaa vapaan sivistystyön oppilaitosten, kuten kesäyliopistojen, tärkeän roolin korkeakouluopintojen saavutettavuuden vahvistajina.

Korostamme merkittäviä mahdollisuuksia yhteistyön vahvistamiselle erityisesti pienempien osaamiskokonaisuuksien osalta. Hyödyntämällä kesäyliopistoja nykyistä laajemmin voidaan luoda alueellisesti joustavampia opintopolkuja ja lisätä koulutustarjonnan monipuolisuutta. Tämä vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja parantaa saavutettavuutta.

Kesäyliopistot eivät ole ainoastaan koulutuksen toteuttajia, vaan keskeinen osa alueellisia koulutus- ja osaamiskosysteemejä. Niiden merkitys korostuu erityisesti alueilla, joilla ei ole omaa korkeakoulua. Kesäyliopistot tukevat jatkuvaa oppimista, tavoittavat monipuolisesti erilaisia oppijaryhmiä – kuten työssäkäyviä, alanvaihtajia ja maahanmuuttajia – ja kykenevät reagoimaan joustavasti alueellisiin osaamistarpeisiin.

Esitämme, että korkeakoulujen ja yhteistyöoppilaitosten yhteistyötä vahvistetaan, jotta erityisesti avoimen väylän kautta siirtyminen tutkintokoulutukseen on aidosti saavutettavaa koko maassa. Yhteistyön vahvistaminen edellyttää selkeitä ja riittäviä rahoitus- ja kannustinrakenteita, jotka kohdistuvat sekä korkeakouluihin että vapaan sivistystyön oppilaitoksiin. Ilman tarkoituksenmukaisia kannusteita yhteistyön laajentaminen voi jäädä rajalliseksi.

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

Lakiesityksessä tunnistetaan vapaan sivistystyön oppilaitosten, kuten kesäyliopistojen, merkittävä rooli korkeakouluopintojen saavutettavuuden ja opiskelijoiden ohjauksen vahvistajina. Esityksessä todetaan, että vapaa sivistystyö voi valtakunnallisena verkostona huolehtia, että avoimia korkeakouluopintoja on kaikkien saatavilla taloudellisesta asemasta ja kotipaikasta riippumatta.

Kesäyliopistojen näkökulmasta on tärkeää, että avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaa olisi jatkossakin mahdollista toteuttaa laajasti eri korkeakoulujen kanssa. Kesäyliopistoilla on valtakunnallinen verkosto ja pitkä kokemus avoimen korkeakouluopetuksen järjestämisestä. Opintojen järjestäminen yhteistyöoppilaitosten kautta edistää koulutuksellista tasa-arvoa ja parantaa korkeakouluopintojen saavutettavuutta valtakunnallisesti. Samalla se mahdollistaa koulutustarjonnan laajentamisen kustannustehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti korkeakoulujen ja yhteistyökumppaneiden vahvuuksia hyödyntäen.

Kesäyliopistojen rooli korostuu erityisesti alueilla, joilla ei ole omaa korkeakoulua. Ne tukevat alueellista elinvoimaa ja osaavan työvoiman saatavuutta sekä ehkäisevät koulutuksellista eriytymistä.

Esitämme, että korkeakoulujen ja yhteistyöoppilaitosten välistä yhteistyötä vahvistetaan ja hyödynnetään systemaattisesti väyläopintojen järjestämisessä, jotta avoimen väylän kautta tapahtuva siirtyminen tutkintokoulutukseen olisi aidosti saavutettavaa kaikille opiskelijoille asuinpaikasta ja elämäntilanteesta riippumatta.

Opiskelijan näkökulmasta opintopolkujen tulee olla nykyistä selkeämpiä ja läpinäkyvämpiä. On tärkeää edistää valtakunnallisesti yhtenäisiä käytäntöjä väyläopinnoissa, hyväksiluvuissa ja ohjauksessa sekä hyödyntää yhteistyöhön perustuvaa toimintamallia eri koulutustoimijoiden välillä.

Näkemyksenne avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävän tutkintokoulutuksen järjestämistä koskevista ehdotuksista (1. lakiehdotuksen 7 § ja 8 c § sekä 2. lakiehdotuksen 10 § ja 12 c §). Onko ehdotetussa sääntelyssä muutos- tai täsmennystarpeita?

Esitetty maksullisen tutkintokoulutuksen malli tuo korkeakoulujärjestelmään uuden vaihtoehdon erityisesti työssäkäyville ja jo tutkinnon suorittaneille. On tärkeää, että maksuttoman tutkintokoulutuksen peruseriaate säilyy ja että esitys ei heikennä nykyisiä mahdollisuuksia osallistua maksuttomaan tutkintokoulutukseen.

Lainsäädännössä tai sen perusteluissa tulisi selkeämmin todeta, että korkeakoulujen tulee hyödyntää vapaan sivistystyön oppilaitoksista muodostuvaa yhteistyöoppilaitosten verkostoa avoimen korkeakouluopetuksen toteuttamisessa. Tämä on keskeistä koulutuksen saavutettavuuden varmistamiseksi valtakunnallisesti.

Näkemyksenne opiskelupaikkojen varaamiseen (ensikertalaiskiintiö) liittyvästä ehdotuksesta (1. lakiehdotuksen 36 b § sekä 2. lakiehdotuksen 28 b §)

Pidämme myönteisenä, että lakiesityksessä avoimena korkeakouluopetuksena suoritettua tutkintoa tai opiskelupaikan vastaanottamista ei lasketa ensikertalaiskiintiön ulkopuolelle.

Lakiin tulisi lisätä maininta siitä, että maksullisen tutkintokoulutuksen järjestäminen ei saa heikentää avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaa eikä avoimen väylän kautta hakeutumisen mahdollisuuksia.

Näkemyksenne opintotukilakia koskevasta ehdotuksesta (3. lakiehdotus)

Avoimena korkeakouluopetuksena suoritettava tutkinto olisi täyskatteinen ja siten usein huomattavan kallis. Opintotuen puuttuminen rajaa opiskelun käytännössä työssäkäyviin ja taloudellisesti hyvässä asemassa oleviin.

Jatkossa tulisi selvittää mahdollisuuksia tukea avoimena korkeakouluopetuksena suoritettavia opintoja laajemmin esimerkiksi rajatulla opintotukioikeudella, aikuiskoulutustuella tai verotuksellisilla ratkaisulla. Tuen tulisi huomioida myös yksittäiset opintokokonaisuudet ja jatkuvan oppimisen tarpeet, jotta koulutukseen osallistuminen olisi aidosti saavutettavaa erilaisissa elämäntilanteissa.

Näkemyksenne korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia koskevasta ehdotuksesta (4. lakiehdotus)

On tärkeää varmistaa, että myös maksullisessa tutkintokoulutuksessa opiskelevien asema opiskeluterveydenhuollon osalta on selkeä ja yhdenvertainen. Erityisesti aikuisopiskelijoiden tarpeet tulee huomioida, eikä opiskelijoiden asemaan saa syntyä eriarvoisuutta esimerkiksi tilanteessa, jossa opiskelija jää opiskelun vuoksi työterveyshuollon ulkopuolelle.

Opiskeluterveydenhuollon järjestämisen kustannusvaikutukset ja vastuut tulee kuitenkin selvittää huolellisesti.

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioista vaikutusarviolajeittain. Mitkä ovat omat arvionne esityksen vaikutuksista? Puuttuuko esityksen vaikutusarvioista jotakin? Korkeakouluja pyydetään arvioimaan, miten ja missä laajuudessa esitysluonnoksen mukainen mahdollisuus suorittaa tutkinto avoimessa korkeakouluopetuksessa voitaisiin ottaa käyttöön sekä millä aikataululla. Lisäksi korkeakouluja pyydetään arvioimaan, millaisia vaikutuksia tämän käyttöönoton toteutumisella olisi korkeakoulujen muuhun avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaan.

Esityksen vaikutusarvioissa tulisi nykyistä kattavammin tarkastella vaikutuksia vapaan sivistystyön toimijoihin, koulutuksen alueellisen tasa-arvon toteutumiseen sekä avoimen korkeakouluopetuksen tarjonnan ja hintatason kehittymiseen.

Lisäksi olisi erittäin tärkeää arvioida, miten maksullisen tutkintokoulutuksen laajentaminen vaikuttaa eri väestöryhmien mahdollisuuksiin osallistua korkeakoulutukseen ja tasa-arvoisten opiskelumahdollisuuksien toteutumiseen.

Näkemyksenne esityksen voimaantuloaikataulusta (esitysluonnoksen mukaan ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2028)

-

Muut huomiot ja näkökohdat

-

Österman Tuija
Suomen kesäyliopistot ry